

Onderweg

Colofon

ISBN: 978 90 8954 430 8

© Guido Bindels

1e druk 2012

Exemplaren zijn te bestellen via de boekhandel

of rechtstreeks bij de uitgeverij:

Uitgeverij Elikser B.V.

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

Telefoon: 058-2894857

www.elikser.nl

Vormgeving omslag en binnenwerk:

Evelien Veenstra

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaand schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

De meeste foto's in dit boek zijn van Guido Bindels. De uitgever heeft zijn uiterste best gedaan om rechthebbenden van alle beeldmateriaal te traceren. Zij die desondanks menen nog recht te kunnen doen gelden op beeldmateriaal kunnen contact opnemen met de uitgever.

Onderweg

Guido Bindels

Inhoud

Inleiding	9
Hilarische taferelen in Alma Ata	11
Mijn persoonlijke grens	31
Oorlog en rondjes van 33	41
Allemaal doodgewone mensen	55
Snoepreisjes	67
Door rovers achternagezeten in Colombia	77
De slechtste Olympische Spelen ooit	101
De vrije val van een groot kampioen	125
Botsing van culturen	143
Over kromme lepeltjes en geloven in jezelf	157
Bekentenis	171
Geen vriend van Amerika	183
Johan	197

Opgedragen aan: Johan († 2000)

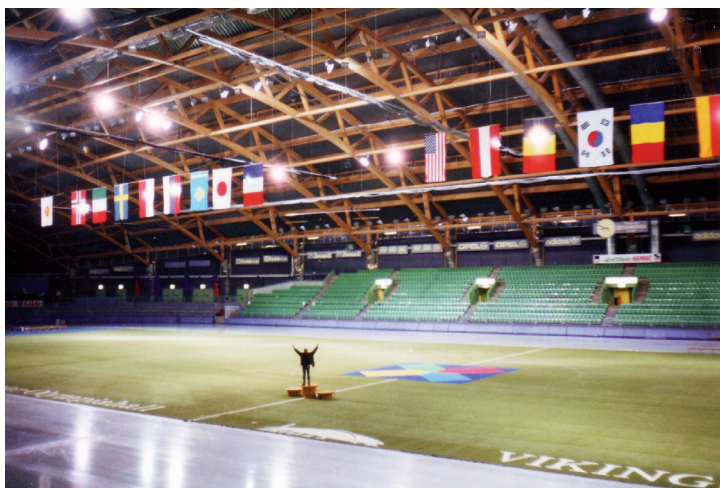
Met dank aan Ad, Jitske, Marion en Vera

Inleiding

‘Ik vind het nog steeds een van mijn mooiste optredens’, zei Sting jaren na dato. Even later zag je flarden van het concert dat hij in 2002 samen met Yo-Yo Ma tijdens de Olympische Spelen van Salt Lake City gaf. ‘Fragile’, het blijft een prachtig nummer, maar mijn aandacht werd deze keer vooral getrokken door de beelden. Ik was het alweer vergeten, maar ik was er bij. Nog even goed kijken. Ja hoor, daar zat ik.

Mooie herinneringen kwamen boven. De wonderbaarlijke ontboezemingen van Melanie Griffith, die mij in Albertville uitnodigde om samen met haar naar een Zwitserse Alpenhut te gaan. Het etentje in Sydney met de mij toen nog onbekende Kylie Minogue. Die wilde stapavond met de zanger van Europe (The Final Countdown) in Göteborg. De eerste kennismaking met het toen nog nieuwe fenomeen karaoke in Calgary. Dat kleine Japanse meisje in Nagano dat me zomaar een van papier gevouwen vogeltje kwam geven. Het bizarre Koreaanse nachtleven in Seoul, in de wijk Itaewon.

Ruim een kwart eeuw lang heb ik op kosten van de baas de wereld rondgereisd. Altijd druk, steeds maar weer bezig met de waan van de dag. Het was gewoon werk. Niet dus, besefte ik opeens bij het zien van de beelden van Sting en Yo-Yo Ma. Tijd om er eindelijk eens even bij stil te staan.

Op het podium van het Vikingskipet (schaatsstadion)
in Hamar

Hilarische taferelen in Alma Ata

Hij is het Russische equivalent van de Britse komiek Benny Hill. En hij loenst zoals we nog nooit iemand hebben zien loensen. Eigenlijk is hij alleen tolk, maar juist daarom moet hij de persconferentie van het wereldkampioenschap schaatsen in 1988 op de wonderbaan van Alma Ata leiden.

Het wordt de meest hilarische persconferentie die ik ooit heb meegemaakt, waarin het vooral de tolk is die de vragen stelt. Wij journalisten komen niet aan bod. Hij haalt voortdurend de voor- en achternamen van de medaillewinnaars Eric Flaim (goud), Leo Visser (zilver) en Dave Silk (brons) door elkaar. De schaatsers zien de lol er wel van in en besluiten er al snel een soap van te maken. Rechtstreeks uitgezonden op de Russische televisie. Jammer dat de camera's van de NOS niet aanwezig waren. Ze hebben iets gemist.

Vraag: 'Mister Dave Flaim, kunt u ons iets vertellen over uw vader en uw moeder?'

Antwoord: 'Mijn vader is toen hij dertig was uit Italië naar Amerika verhuisd en mijn moeder is Amerikaanse.'

Vraag: 'Kameraad Silk, hoe is het met uw verkering met Bonnie Blair?'

Antwoord: 'Zij heeft haar carrière en ik de mijne.'

Vraag: 'Eric Flaim, hoe oud bent u?'

Antwoord: 'Ik word woensdag 21 jaar.'

Reactie van de zaal, ons journalisten: een daverend applaus. De tolk laat zich er niet door van zijn stuk brengen. Zou hij nog vragen over het schaatsen gaan stellen?

Vraag: 'Kameraad Dave Visser, waar woont u?'

Antwoord: 'Haastrecht.'

Vraag: 'Waar?'

Antwoord: 'In dezelfde plaats als Hein Vergeer.'

Vraag: 'Wie?'

Antwoord: 'Hein Vergeer, de tweevoudige ex-wereldkampioen.'

Vraag: 'Wanneer bent u wereldkampioen geweest?'

Antwoord: '???'

Vraag: 'Wanneer bent u met schaatsen begonnen?'

Antwoord: 'Om tien uur vanochtend.'

Vraag: ‘Mister Flaim, morgen is het Internationale Vrouwendag in Rusland. Wat vindt u daarvan?’

Antwoord: ‘Ik houd van alle internationale vrouwen.’

En zo gaat het nog een tijdje door in de catacomben van het Medeo-stadion, in die jaren op schaatsgebied het heilige der heiligen, de snelste baan ter wereld. Maar tijdens dit wereldkampioenschap gaat er helemaal niets snel.

Dat is al zo als we thuis een visum voor de Sovjet-Unie moeten aanvragen. Daar begin ik voor de zekerheid een half jaar voor de start van het toernooi mee. Maar liefst zeven keer laat de strenge – inclusief donkere wrat op de rechterbovenlip – en gezette vrouw me naar Den Haag komen. Elke keer laat ze me minimaal één uur wachten. Telkens bestudeert ze mijn paspoort, aanvraagformulieren en mijn bewijs van goed gedrag. En steeds weer krijg ik ten slotte te horen: ‘Kom over een week of vier maar terug.’

Pas één dag voor het vertrek krijg ik het visum. Tot mijn grote opluchting, want ik heb er zin in. In Alma Ata ligt immers een magische baan, die iedere schaatsverslaggever toch minstens eens in zijn leven moet hebben gezien. Bovendien ga ik voor het eerst naar de Sovjet-Unie en ben ik razend benieuwd naar wat me daar aan spannend staat te wachten. Die spanning voer ik zelf op als ik in het vliegtuig met collega Ab van de Volkskrant afspreek de groep te verlaten. Iets wat eigenlijk ten strengste verboden is.

We vliegen vanuit Schiphol eerst naar het internationale vliegveld van Moskou en moeten dan acht uur wachten voordat we vanaf een ander vliegveld voor binnenlandse vluchten richting Alma Ata kunnen. Ab is vorig jaar bij het wereldkampioenschap hockey in Moskou geweest en heeft daar toen zwaar verkering gekregen. Zijn geliefde staat hem in Moskou op te wachten en hij vindt het, in de Sovjet-Unie van die tijd, ook best wel eng om stiekem het reisgezelschap te verlaten. Daarom zou hij het fijn vinden als ik met hem en zijn vriendin mee naar haar huis wil gaan.

Ik hoef er niet lang over na te denken, ben altijd wel in voor een uitdaging. Maar een keer aangekomen in Moskou slaan de twijfels toch toe. De man van de paspoortcontrole kijkt me doordringend in de ogen. Als ik die neersla tikt hij op het raampje van het hokje waarin hij zit. Hij sommeert me om hem in de ogen te blijven kijken. Dat duurt minutenlang en ik voel me er ongemakkelijk bij.

Na alle toestanden op de ambassade in Den Haag is het ook hier behoorlijk intimiderend. Er moeten nog meer formulieren worden ingevuld. Zo moet er bijvoorbeeld op de cent worden ingevuld hoeveel geld ik bij me heb. Mocht ik op de terugweg meer geld bij me hebben dan op de heenweg, dan wordt dat als een overtreding gezien en kan ik de gevangenis in.

Ab is opgewonden, hij heeft zijn vriendin al zien staan. Met nog een ander meisje. Heb ik ook gezelschap, zegt hij. Maar ik heb er helemaal geen zin meer in, ik heb een

lieve, mooie en bovendien zwangere vrouw thuis en die wil ik over een paar dagen toch echt weer terugzien. Wat als we straks gepakt worden?

Ab blijft maar aandringen. De rest van de groep herinnert me eraan dat ik het hem heb beloofd en ondanks het onbehaaglijk gevoel, ga ik toch maar met hem mee. Zijn vriendin is een stralende, mooie meid. Ook dat vind ik verdacht, want die lieve, aardige Ab is niet bepaald moeders mooiste.

Ze heeft al een taxi geregeld, de chauffeur een handvol mooie, harde Amerikaanse dollars beloofd. En zo rijden we opeens door de buitenwijken van nachtelijk Moskou, komen ten slotte uit in een verlaten straat met een lange rij grijsgrauwe huisjes. In een daarvan worden we opgewacht door een jongetje dat Ab in de armen vliegt. Hij heeft verschillende cadeautjes voor het joch bij zich. Een cassette recorder, een horloge en een shirtje van Ajax.

De vrouwen verdwijnen het keukentje in en meewarig kijk ik hoe Ab en het zoontje van zijn vriendin met handen en voeten proberen te communiceren, in talen waarvan ze allebei niets begrijpen. Was Ab niet getrouwd geweest met een Poolse vrouw? Was die er later, toen ze goed en wel haar draai had gevonden in Nederland, niet vandoor gegaan met al zijn mooie spullen? Ab, Ab, Ab, had je je lesje niet geleerd? Dit kan toch nooit goed gaan, dit is toch zo duidelijk.

Het schijnt dat het kip is dat de dames ons voorschotelen. Ik kauw mijn kaken stijf en krijg het amper doorge-

slikt. Maar het wordt met liefde geserveerd. De vriendin van Abs meisje lacht wel erg veel naar me, maar ik heb geen interesse. Ik ben ook niet echt een gezellige gast. Trouwens, ze spreekt niet eens Engels, dus we kunnen elkaar toch niet verstaan.

De vriendin van Ab spreekt dat wel en kijkt op een gegeven moment zuchtend op de klok. We moeten helaas weer gaan. Maar buiten is de taxichauffeur, die ons had beloofd om te wachten, in geen velden of wegen te bekennen. Lichte paniek, die bij mij snel toeneemt.

‘We hebben hem veel dollars beloofd, hij komt heus wel’, zegt de vriendin van Ab, die schichtig tot op de hoek van de straat loopt.

Een half uurtje later is hij er eindelijk, en stelt meteen die voor ons rare vraag. Naar welk binnenlands vliegveld moeten we eigenlijk? Hoezo welk, zijn er dan meer? Ja dus. Ab kijkt zijn vriendin aan, ik zie haar twijfelen, ze weet het ook niet zeker en zegt iets in het Russisch tegen de chauffeur. Een gok? Ze lacht schaapachtig.

Anderhalf uur later zien we in de verte de lichten van een controletoren. Boem, opeens staan we stil. Het is maar een zachte botsing, maar nu zijn zelfs de chauffeur en de vrouwen in paniek. Snel-snel, de koffers pakken, we moeten dat laatste stukje lopen, het is niet ver meer, als ze hen hier met buitenlanders aantreffen hebben ze een serieus probleem.

We zetten het op een hollen, sjouwend en puffend. De

eerste persoon die ik bij de ingang van het vliegveld zie is een bekende. Nog nooit eerder ben ik zo blij geweest om schaatser Hans van Helden te zien. We hebben het dus gehaald en zijn op de juiste plek. Uitgeput laten we ons in de stoel van het vliegtuig richting Alma Ata zakken. Wat een dag. En wat ben ik moe. Nog even en dan kan ik eindelijk slapen.

Had ik gedacht, want eenmaal op de plaats van bestemming aangekomen worden we opgewacht door een Sovjetdelegatie, die een rondleiding voor ons door de stad heeft gepland. Niemand van ons wil, iedereen wil eigenlijk nog maar één ding: slapen. Maar alle protesten helpen niet, we worden een bus in gestuurd en moeten en zullen die rondleiding krijgen. Bovendien moeten en zullen we ons ook nog eerst dienen te accrediteren.

Accreditatie WK schaatsen Alma Ata

Later, als ik eindelijk slaap, word ik na anderhalf uur ondanks de oververmoeidheid toch wakker, omdat er een vreemde vent op mijn kamer in mijn spullen staat te snuffelen. Verschrikt vraag ik hem wie hij is en wat hij aan het doen is. Hij kijkt me alleen maar lachend aan en vertrekt zonder iets te zeggen.

Behoort het tot hun tactiek? Willen ze die westerse journalisten, die hier in de Sovjet-Unie absoluut niet welkom zijn, zelfs niet als het alleen maar om een schaatstoernooi gaat, soms vermoeien? Hoe slaperiger ze zijn, hoe minder kritisch ze wellicht zullen zijn?

Geduld is, zo blijkt de komende dagen, een schone zaak hier in Alma Ata, waar het meer over andere zaken gaat dan over het schaatsen zelf. De chaotische loting neemt drie keer zoveel tijd als normaal in beslag. En de gebruikelijke persconferentie van de organisatie loopt uit op een wel heel erg lange zit.

Het vertellen over de plaats waar de winnaarskrans werd gemaakt en met welke bloemen die is gevuld, wordt van grotere importantie geacht dan onze vervelende vragen over wat de werkelijke reden is van de afwezigheid van de zogenaamd zieke titelverdediger Goeljajev.

Alleen Ben van der Burg, de Zuid-Hollandse debutant in Alma Ata, is niet kapot te krijgen. Ondanks de slopende reis met maar liefst vijftien uur vertraging, ondanks de overbrugging van een tijdsverschil

van vijf uur en ondanks de allesbehalve ideale voorbereiding, is hij in een opperst humeur.

‘M-E-D-E-O’, proeft hij telkens weer de naam van de schaatsbaan van zijn dromen. Belangrijker nog dan zijn debuten op een wereldkampioenschap, vindt Van der Burg dat dit op die magische en fantastisch mooie ovaal hier in het zuidwesten van het Aziatische deel van de Sovjet-Unie gaat gebeuren. Hier aan het einde van die door bergen en wouden omzoomde ellenlange helling vanuit Alma Ata. Hoog boven de hoofdstad van Kazachstan. Op ijs waar geen enkel record veilig is.

In 38 jaar tijd werd hier maar liefst 126 keer een nieuw wereldrecord gereden. ‘Dit is en blijft voor elke echte schaatser het mekka van onze sport’, zegt de nieuweling die op het laatste moment is aangewezen als vervanger van de tobrende Hein Vergeer. ‘We gaan hier straks razendsnel, let maar op.’

Dat de schaatsers tijdens het rijden van die nieuwe wereldtijden niet op de Nederlandse televisie te volgen zullen zijn deert hem niet. Het tussenstation van Alma Ata richting Nederland is Tsjechoslowakije en die Tsjechen, zeggen de Russen verontschuldigend, zitten dwars. ‘Ook zonder de camera’s van de NOS zullen we vliegen.’ Ben van der Burg weet het zeker.

Met dat vliegen valt het, zo zal het weekeinde blijken, toch wel heel erg tegen. Terwijl het allemaal zo leuk begint. Een vol stadion, heerlijk weer, een prachtige

zon. Op de 500 meter meteen maar alvast 22 persoonlijke records aangescherpt. De winnende tijd van de Zuid-Koreaan Ki Tai Bae (36,89) belooft veel voor het vervolg en de beste allrounders praten al stilletjes over een prachtig wereldrecord op de 5000 meter.

Leo Visser komt als eerste van de favorieten de baan op en vraagt zich na enkele rondjes vertwijfeld af, of de topvorm wellicht bij toverslag volledig uit zijn benen is gevloeid. Coach Henk Gemser heeft zijn handen vol aan het opstellen van steeds weer nieuwe, nog tragere schema's. Het wordt uiteindelijk een schamele 7.08,53.

De concurrentie wrijft zich lachend in de handen, Eric Flaim voorop. Maar drie ritten later moet de Amerikaan vaststellen dat hij te vroeg heeft gejuicht. Hij rijdt nog een volle seconde langzamer dan Visser en dan is het opeens voor iedereen duidelijk dat het wonderijs van Medeo door de krachtige zonnestralen tot softijs is verworpen en de hoge temperaturen de rijders bovendien ademnood bezorgen.

Alleen de in grootse vorm verkerende Gerard Kemkers lijkt in de volgende rit de tijd van Leo Visser te kunnen verbeteren, maar die valt na 1600 meter over een midden op zijn baan liggend stevig, houten markeringsblokje, blijft lang liggen en is pas na veel woorden van Henk Gemser weer in beweging te krijgen.

Niet Kemkers, maar de zon ontnemt vervolgens Leo Visser de afstandszege. Die verdwijnt namelijk opeens